

ENKÄTUNDERSÖKNING

HÖGSKOLANS TREDJE UPPGIFT

ERFARENHETER - SLUTSATSER - REKOMMENDATIONER

**Kjell Jegefors
Augusti 1999**

UPPDRAGET

Utgångspunkter

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) beslutade under hösten 1998 att göra en kartläggning över det stora antal organisationer som på olika sätt avses medverka till, eller på annat sätt, bidrar till att lösa högskolans tredje uppgift. Högskolans uppfattning om dessa organisationers verksamheter och i vilken relation till högskolan som dessa organisationer står har bedömts intressant att kunna belysa .

Under våren 1999 tillfrågades förbundets medlemmar, 39 högskolor, genom en enkät, (bilaga 1) om sin syn på dessa frågor. 28 högskolor (bilaga 2) har besvarat enkäten.

Utgångspunkten för enkäten var således högskolans tredje uppgift med dess givna definitioner enligt högskolelagen som

" Högskolorna skall också samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet"

uttytt i Regleringsbrev som att

"högskolorna skall samverka med det omgivande samhället t ex näringsliv, offentlig förvaltning, organisationer kulturliv och folkbildning".

Det innebär bl a att

"högskolorna skall informera om sin utbildning och forskning samt underlätta för det omgivande samhället att få tillgång till relevant information om forskningsresultat".

Allmänt rörande enkäten

Det finns många aktörer såväl offentliga som privata som bedriver verksamhet inom fältet samverkan högskola - näringsliv. I enkäten angavs följande aktörer - Industriforskningsinstitutet, Teknikbrostiftelser, Teknologiparker, Industriförbundet, SAF - centralt - lokalt, Handelskammare, Patentbyråer, Arbetstagarorganisationer, Riskkapitalister och Holdingbolag -, som vara mest relevanta för en samverkan för att lösa högskolans "tredje uppgift".

Dessutom bad vi högskolorna kommentera betydelsen av samverkan med NUTEKs kompetenscentrum, Materialkonsortierna, den statligt finansierade forskningssamverkan som förutsätter medverkan från industriell part, Sektorsorgan och EU-program med industrimedverkan samt annan organisation.

Enkäten gick ut till Högskoleförbundets 39 medlemmar. 28 medlemmar, dvs 72% har besvarat enkäten. Bland förbundets medlemmar finns också de konstnärliga högskolorna. Dessa högskolor hade dock svårt att identifiera sig i enkätens definierade omvärld men har ändå kommenterat sin syn på att lösa den tredje uppgiften vilket redovisas under ett särskilt kapitel.

Flera av högskolorna har också framhållit svårigheten att besvara denna typ av enkät som upplevts som alltför generell dels med anledning av att de i enkäten angivna organisationerna i sig har mycket skilda uppgifter dels med anledning av att högskolorna ofta har ett decentraliserat ansvar för den efterfrågade typen av externa kontakter. Högskolans kontakter med organisationer såsom Arbetstagarorganisationer, SAF och Industriförbundet sker dock ofta på central nivå.

I redovisningen har jag valt att kalla samtliga medverkande universitet och högskolor i enkäten för "högskolor".

Det har tydligt framgått av enkätsvaren att högskolorna inte är en homogen grupp organisationer. Frågor kring den tredje uppgiften handhas olika på ett stort universitet och en mindre högskola. Vid universiteten finns en ambition att centralt svara för "policykontakter" med samverkanspartners av övergripande slag. Den konkreta samverkan sker emellertid ofta decentraliserat på de olika institutionerna.

Tillkomsten av Holdingbolag har även medfört att vissa av de "tredjeupp-giftenkontakter" som enkäten belyser kanaliseras till dessa eller till av Holdingbolag bildade dotterbolag. Redovisningen av enkätsvaren beträffande Holdingbolag och dessas dotterbolag är emellertid inte komplett då samtliga högskolor, som är ägare till Holdingbolag, inte har besvarat enkäten.

Vid de mindre högskolorna sker de flesta av de belysta kontakterna på en mer central nivå.

1. Sammanfattning, slutsatser och rekommendationer

Enkätsvaren visar mycket tydligt att högskolorna har engagerat sig i att också svara för den sk tredje uppgiften. Svaren antyder att det kan finnas en högre ambition hos de mindre högskolorna att profilera sig regionalt, dvs att aktivt samverka med olika regionala aktörer än vad de större etablerade universiteten ger uttryck för. Detta kan emellertid vara en återspeglning av att universiteten har en högre grad av decentralisering kring dessa frågor.

Det framkommer att högskolorna generellt sett anser att antalet organisationer som söker samverkan med högskolorna är väl många. Samtidigt påpekar några högskolor att det ankommer på högskolan att själv kunna ta ett eget ansvar för de externa kontakterna med utgångspunkt från högskolans intresse. Med den utgångspunkten spelar antalet organisationer mindre roll. Det är viktigare för högskolan att etablera de "rätta" kontakterna.

Högskolans kontakter med Teknikbrostiftelserna anses som mycket viktiga. Orsaken till detta anges vara möjligheten att få del av deras resurser. Här finner flera högskolor att statsmakterna istället borde ha kunnat fördelat dessa medel direkt till högskolan. Detta kan jämföras med att även kontakterna med lokala SAF, Handelskammaren, Teknologiparker och Industriforsknings-instituten bedöms viktiga. Samarbetet med dessa organisationer tillföra högskolan andra värden än pengar och bedöms värdefullt. Samarbetet har en sådan karaktär att det inte kan "övertas" av högskolan självt.

En allmän uppfattning bland enkätsvaren är att högskolorna anser sig lida brist på resurser för att effektivt kunna fullgöra den tredje uppgiften. Det gäller framför allt verksamheter som är fokuserade kring Holdingbolagen dvs där medel från Teknikbrostiftelserna spelar en stor roll.

Samtliga svarande högskolor har uppenbarligen mycket aktivt sökt former och organisatoriska lösningar för att kunna fullgöra den tredje uppgiften. Flertalet av högskolorna anger också klart i enkäten att de anser att de fullgör dessa uppgifter väl. Därav framgår även att de inte anser att det finns något behov av övergripande organ. Det framhålls dock att många frågeställningar som högskolan kommer i kontakt med inom "tredje uppgiften" såsom bolagsetableringar, patent- och licensfrågor mfl ger ett behov av informationsutbyte och möjligheter till samverkan mellan högskolorna.

Flera av de svarande universiteten gör för närvarande en översyn av sina olika former för kontakter med övriga samhället.

Bland de högskolor som inte har tillgång till Holdingbolag finns ett intresse att få inrätta sådana när högskolan själv anser att det finns skäl för det. Det gäller då naturligen när högskolans kontakter med industri och näringsliv får sådan inriktning eller omfattning att bolagsformen underlättar en samverkan. Högskolan bör själv ha rätt att få besluta om en sådan utveckling.

En högskola, Högskolan Kristianstad, anser att det är angeläget att Högskoleförbundet agerar kraftfullt för att de högskolor som saknar Holdingbolag skall få rätt att inrätta sådana. Samtliga högskolor skall ha samma möjlighet att på lika villkor samverka med övriga samhället.

Slutsatser och rekommendationer

De främsta slutsatserna av enkätsvaren är

- att flertalet högskolor anser att de uppfyller statsmakternas krav på högskolans tredje uppgift,
- att samtliga högskolor skall kunna umgås med näringslivet på samma villkor,
- att det råder brist på resurser rörande exploateringsfrågor,
- att många högskolor har etablerat ett nätverk med övriga samhället kring exploateringsfrågor,
- att vid flera universitet pågår en översyn rörande hanteringen av tredje uppgiften och
- att de konstnärliga högskolorna har en utvecklad samhällskontakt

För samtliga högskolor innebär statsmakternas ökade betoning av tredje uppgiften ett väsentligt utökat behov av ett väl utvecklat kontaktnät med näringslivet. Det gäller för högskolan att lära sig och kunna umgås i en annan kultur och samtidigt förmedla "sälja" högskolans kompetens. Det är en krävande uppgift att överbrygga kulturgränser. Det torde vara angeläget att finna utrymme för en gemensamt förmedlad kunskap kring dessa frågor.

Högskoleförbundet rekommenderas

- att verka för att de högskolor som så önskar skall få inrätta holdingbolag,
- att verka för att tillgångar som finns inom Teknikbrostiftelserna förs till högskolorna – Holdingbolagen i samband med att Teknikbrostiftelserna upphör
- att söka samverka med Holdingbolag och Teknologiparker för bevakning, samordning och information kring högskole-gemensamma frågor - nationellt och internationellt - rörande exploatering av forskningsresultat och kontakter med centrala näringslivsorganisationer.
- att undersöka intresset för gemensamma, centralt arrangerade, seminarier kring att umgås över kulturgränsen akademi – näringsliv "att sälja högskolans kompetens"
- att undersöka intresset för och möjligheterna till gemensamma databaser avseende forskningsprojekt, exploateringsobjekt mm.

2. Enkätgenomgång

(Den kompletta enkäten framgår av bilaga 1)

2a.

- *På vems initiativ, högskolans/statsmakternas eller organisationens, har samverkan uppstått?*
- *Bedömer högskolan samverkan med denna organisation som betydelsefull för att fullgöra "tredje uppgiften"?*

Organisation	Högskola	Gem	Org	Viktigt samarbete	
				ja	nej
Indforskinstitut	5	6	3	13	1
Teknikbrostiftelse	4	5	9	18	0
Teknologipark	9	2	2	13	0
Industriförbund	2	1	2	4	3
SAF	2	3	9	12	3
Handelskammare	5	7	4	12	2
Patentbyrå	8	0	0	7	0
Arbetsstagarorg	5	3	3	11	1
Riskkapitalister	4	4	1	9	0

2 b.

- *På vems villkor, högskolans eller organisationens, sker samarbetet?*
- *Kan samverkan med denna organisation ersättas av samverkan med annan befintlig organisation - i så fall vilken?*

Organisation	Högskola	Gem	Org	Kan samv ersättas	
				ja	nej
Indforskinstitut	2	10	2	1	9
Teknikbrostiftelse	6	8	5	4	11
Teknologipark	8	3	2	1	11
Industriförbund	1	3	0	2	3
SAF	3	10	1	5	9
Handelskammare	5	11	0	4	10
Patentbyrå	5	1	0	3	4
Arbetsstagarorg	6	4	1	0	8
Riskkapitalister	5	4	0	0	9

3. Kommentarer från högskolorna rörande samverkan med de olika organisationerna.

· 3 a   Industriforskningsinstitut

Samarbete med dessa institut bedöms kortsiktigt inte ha någon starkare betydelse för tredje uppgiften men på lång sikt bedöms det betydelsefullt.

Industriforskningsinstitutet fyller en viktig funktion som utförare av forskning utifrån företagets behov. En högskola ser institutet som ett komplement till högskolans egna resurser för att lösa problem åt företag inom regionen.

Kontakter med institutet skulle i vissa fall kunna ersättas med en direktkontakt med företagen främst de större industrier med egen forskningskompetens. Samtidigt betonas från flera högskolor nödvändigheten av samverkan med institutet.

· 3 b   Teknikbrostiftelser

Samverkan med Teknikbrostiftelserna är kopplat till deras ekonomiska resurser och samverkan kan ersättas med annan organisation om motsvarande ekonomiska resurser fanns där. Ett par högskolor nämner högskolornas Holdingbolag som alternativ organisation.

Med hänsyn till Teknikbrostiftelsernas roller och resurser bedöms samverkan med dessa som mycket betydelsefull för högskolans tredje uppgift. Några Teknikbrostiftelser bedöms ha spelat en mycket aktiv roll i högskolans utveckling av tredje uppgiften. Från någon högskola påpekas också Teknikbrostiftelsens positiva inverkan på inriktningen och innehållet på tekniskt naturvetenskapliga utbildningar.

· 3 c   Teknologiparker

Som alternativ till formell samverkan med en Teknologipark nämner ett par högskolor att samarbete med "omvärlden" kan fungera väl även i projektform. Teknologiparksbegreppet måste enligt en högskola förtydligas vad gäller rollen som operativ part resp rollen som hyresvärd. Viktigt att kunna visa studenter på möjligheten att starta egna företag vilket är en del av högskolans ansvar för vad högre utbildning kan leda till. En högskola strävar efter att skapa en "Science park".

· 3 d   Industriförbundet

Det förefaller finnas mycket få etablerade kontakter mellan Industriförbundet och högskolorna.

· 3 e   SAF - centralt - lokalt

Högskolornas samverkan med SAF sker främst med dess lokala avdelningar med syfte att skapa kontakter mellan högskolan och de mindre företagen. SAF stöder, i något fall, aktivt student- och praktikerksamheten vid högskolan. Samverkan med SAF kan kompletteras med samverkan med Företagarnas Riksorganisation. Ett par högskolor prioriterar kontakter direkt med företagen framför dess organisationer.

· **3 f Handelskammare**

En högskola finner att samverka med Handelskammaren är långsiktigt en outnyttjad potential. Flera högskolor bedömer Handelskammaren som ett viktigt bollplank i näringslivsfrågor. Handelskammaren har dessutom ett bra nätverk och adressregister. Handelskammaren är ett komplement till högskolans direkta kontakter med företagen.

· **3 g Patentbyråer**

Kontakten med patentbyråer sker, för de högskolor som har Holdingbolag ofta genom dem eller organisationer som Holdingbolagen har skapat. Kontakt med patentbyrå sker också genom individuella kontakter. Patentbyrå medverkar även som föreläsare i immaterialrättsliga frågor och som medbedömare av examensarbeten.

· **3 h Arbetstagarorganisationer**

Ett par högskolor nämner A-forum som ett betydelsefullt samarbete kring tredje uppgiften. En högskola saknar kontakter med bla SACO för frågor om tredje uppgiften. En annan högskola finner kontakten med facklig organisation onödig. För högskolor med organiserade näringslivskontakter bedöms kontakter med arbetstagarorganisationer som betydelsefulla.

· **3 i Riskkapitalister - lokala investmentbolag**

De högskolor som arbetar med avknoppningsverksamhet bedömer denna kontakt som nödvändig. En högskola anser att antalet riskkapitalister är för stort. Kontakter med investerare sker, för de högskolor som har Holdingbolag, genom dessa. Högskolans samverkan med finansiärer är viktigt för de studenter, lärare och forskare som är intresserade av att starta företag.

4. Holdingbolag mfl

4 a Holdingbolagens roll i högskolan mm

Är högskolan ägare till ett Holdingbolag (HB)?

Av de högskolor som har besvarat enkäten i denna del uppgav 7 högskolor att de hade Holdingbolag och 6 att de saknade den möjligheten.

Finns intresse av att få etablera ett HB vid högskolan?

För de högskolor som saknar Holdingbolag finns ett mycket stort intresse att få etablera sådana när högskolan finner ett sådant behov. Självklart, alla högskolor bör få arbeta på samma villkor.

På vilket sätt bedöms HB kunna spela en aktiv roll inom högskolans "tredje uppgift"?

Det gäller främst vid avknoppning och royaltydiskussioner, skydd av immateriella rättigheter, industrisamverkan och vid exploatering av forskningsresultat. Dessutom nämns medverkan vid möjligheten för anställda att förverkliga idéer och finansiera språnget från forskningsresultat till produkt. Holdingbolaget bör, enligt en högskola vara en icke operativ plattform för dotterbolag, policy-skapande och den organisation som identifierar profilområden med näringslivsintresse. Bolagsformen ger möjlighet till kommersiell exploatering

4 b Inrättade dotterbolag

Har HB inrättat dotterbolag eller motsvarande organisation med uppgift att förstärka högskolans roll inom "tredje uppgiften"

Vilka bolag/organisationer har skapats?

Av de högskolor som har besvarat enkäten har fyra högskolor svara ja medan tre högskolor har svarat nej.

Karolinska Innovation AB

UUUAB

Forskarpatent AB

GU Holding AB

10-tal bolag; patent- och utvecklingsbolag

Dessa bolag är ett bevis på högskolans bedömning av betydelsen på frågor som rör kommersialisering av forskningsrön

Umeå Holding AB

Uminova Center AB

Uminova Företagsutveckling AB

SU Holding AB

Kulan Studentkompetens

Bolag för Östeuropasamarbete

Luleå Holding AB

Halmstad Holding AB

Linköping Holding AB

CMA – Centrum för marknadsanalys

SKILL – Studentkompetens i Linköping

Forskarpatent

Träteknikerpoolen

SLU Holding AB

Patentbolag

Investmentbolag

4 c. Högskolans erfarenheter

Vilka erfarenheter har högskolan av HB?

De uppges skapa en nödvändig förutsättning att kunna arbeta på kommersiella villkor, vilket är nödvändigt vid exploateringsfrågor. Ett mycket gott samarbete med en aktiv marknadskontakt. Bra sammanhållande organ inom högskolan för frågor som rör exploatering av forskningsresultat och liknande. Etablering av forskarpatent har visat sig vara svårare än väntat.

5. Högskolans kontakter med andra organisationer

Högskolans bedömning av kontakter med andra organisationer som bedöms ha särskilt intresse för högskolans tredje uppgift?

· NUTEK - kompetenscentrum,	14
· Materialkonsortier	5
· Statligt finansierad forskningssamverkan som förutsätter medverkan från industriell part.	7
· Sektorsorgan	8
· EU-program – industrimedverkan	8
· Annan organisation	

Bland intressanta organisationer som inte särskilt har utpekats i enkäten har flera högskolor angett kommun, landsting och länsstyrelse, Även KK stiftelsen har särskilt angetts av fler högskolor. Därutöver har Företagarnas Riksorganisation, Almi, Industrier och enskilda företag omnämnts.

6. Högskolans synpunkter på samverkan

*Högskolans generella synpunkter på samverkan såsom
Behov av ett övergripande samordnande organ?
Antalet organisationer som söker samverkan med högskolan?
Uppfyller högskolan statsmakternas krav på högskolans tredje uppgift?*

Vad gäller forskning och användning av resultat från denna har det visat sig att alla högskolor har likartade behov av service i samband med dessa uppgifter. Någon högskola anger att det saknas fasta resurser och tydliga incitament för högskolan att arbeta med tredje uppgiften.

Det finns inget behov av övergripande organ eller flera organisationer. Styr resurser till Holdingbolag i stället för splittring på högskoleexterna organisationer. KTH anser att det finns behov av övergripande samordnande organ särskilt vad gäller delar av tredje uppgiften där studentsamarbeten avses.

Antalet organisationer som söker samverkan med högskolan är fler än vad som högskolan med befintliga resurser kan svara upp mot. Det finns ett behov av intern samordning med en klar arbets- och ansvarsfördelning inom resp högskolas utåtriktade organ särskilt i skärningspunkten mellan forskning och företagande.

Högskolorna anser sig uppfylla statsmakternas krav på samhälls-kontakt. Holdingbolagen bör stärkas finansiellt – kontakter med lo-kala riskapitalister bör stimuleras.

Det är viktigt att samtliga högskolor kan agera under lika former varför det är angeläget att samtliga högskolor (inte bara vissa) skall kunna använda sig av Holdingbolag och dess möjligheter i kontakter och samverkan med näringslivet. Högskoleförbundet bör agera för en sådan utveckling.

7 Konstnärliga högskolor

De konstnärliga högskolorna är Musikhögskolan, Operahögskolan, Teaterhögskolan i Stockholm, Konsthögskolan, Konstfack och Idrotts-högskolan.

Dessa har mycket riktigt angett att de inte har kontakter med den typ av organisationer som enkäten gav exempel på. Musikhögskolan har noterat att den har kontakt med en rad organisationer inom musiklivet och ett flertal projekt bedrivs i samverkan med såväl andra högskolor som grund- och gymnasieskolor. Motsvarande uppgifter lämnar Operahögskolan med stimulerande kontakter med Sveriges musikteatrar. Teaterhögskolan har också ett aktivt samarbete med andra högskolor, teatrar och dess organisationer. Konstfack redovisar en omfattande katalog över projekt och aktiviteter som uttryck för skolans samverkan med övriga samhällets olika delar.

Även Idrottshögskolan visar på olika samarbeten med kringlig-gande organisationer.